

181594

DIA

ŞAMLÛ, Ahmed

Tikku, Girdhari

A conversation with modern Persian poets .-- Mazda, Costa Mesa, 2004 :

Persian literature: modern | Iran - 1900-79 | Women; Anushiravani, Alireza; Chūbak, Sādiq;
Akhavān Sālis, Mahdī; Akhawān Thālith, Mahdī; Ahavān Sālis, Mahdī; Shāmlū, Ahmad

احمد شاملو خطاط نسخ‌نویس مشهور اوایل دوره قاجار است.

شاملو فرزند محمدحسین شاملوی مشهدی است. اصلش به دیار خراسان و شهر مشهد برمی‌گردد. در منابع به تاریخ تولد و زادگاه او اشاره نشده است. وی در دیار قاجار خوش‌نویسی می‌کرد و در زمان فتحعلی شاه قاجار استاد فرزند او، محمدعلی میرزا، بود. شاملو در ۱۲۶۴ق در مشهد درگذشت. (سرمدی، ص ۶۰؛ بیانی، ج ۱-۲، ص ۴۰).

وی در خط نسخ استاد بنامی بود. مهدی بیانی بر آن است که او به جز نسخ اقلام دیگر خط را ماهرانه می‌نوشت. او نستعلیق را خوش و شکسته را عالی می‌نوشت (اثرآفرینان، ذیل «احمد شاملو»؛ بیانی، همان‌جا؛ سرمدی، همان‌جا). در نسخ از پیروان شیوه میرزا احمد نیریزی، استاد مسلم قلم نسخ، به شمار می‌آید. شاملو در آثار خود رقم «احمد شاملو» را می‌آورد و در کنار رقم خود عباراتی مانند «حقیر عزلت‌جو»، «غلام عقیدت‌خو» و «بنده اخلاص‌جو» را به کار می‌برد. آثار او به سه بخش نسخ خطی و مرقعات و قطعات تقسیم می‌شود (همان‌جاها).

آثار به‌جا مانده از احمد شاملو بدین قرارند:

نسخ خطی: ۱. رساله ذخیره الآخرة، به قلم نسخ کتابت خفی ممتاز، با ترجمه فارسی به قلم نستعلیق، با رقم و تاریخ ۱۲۱۷ق در کتابخانه کاخ موزه گلستان (همان‌جاها)؛ ۲. قرآن جانمازی، به قلم نسخ خفی غبار و رقاع عالی کتابت شده، «حسب الامر...» محمدولی میرزای قاجار،...» با رقم و تاریخ ۱۲۲۷ق، محفوظ در کاخ موزه گلستان (اثرآفرینان، همان‌جا؛ بیانی، ج ۴، ص ۱۰۲۶). ۳. دعای ابوحمزه ثمالی به قلم نسخ، کتابت با ترجمه فارسی به قلم نستعلیق، با رقم و تاریخ ۱۲۳۲ق در کتابخانه سلطنتی تهران (بیانی، ج ۴،

ص ۱۲۴۹، سرمدی، ص ۶۱)؛ ۴. صحیفه سجاده، به قلم نسخ با ترجمه فارسی به نستعلیق کتابت خفی خوش، موجود در مجموعه بیانی (اثرآفرینان، همان‌جا؛ سرمدی، ص ۶۰؛ بیانی، ج ۱، ص ۴۰).

مرقعات: بیانی از مرقعی عظیم یاد می‌کند که «جمله اقلام متداول اسلامی، حتی کوفی را، در آن مشق کرده است» و رقعهای نستعلیق آن به قلم دو دانگ عالی و به تاریخ ۱۲۲۲ق است (همان‌جاها).

قطعات: ۱. دو قطعه به قلم نسخ کتابت با رقم و تاریخ‌های ۱۲۱۸ و ۱۲۲۲ق، محفوظ در کتابخانه‌های سلطنتی و آستان قدس رضوی (سرمدی، همان‌جا؛ بیانی، ج ۴، ص ۱۰۲۶؛ اثرآفرینان، همان‌جا)؛ ۲. چهار قطعه به قلم شکسته کتابت جلی و خفی با رقم و تاریخ بین ۱۲۱۸ تا ۱۲۴۹ق، موجود در مجموعه بیانی (بیانی، همان، ص ۱۲۴۹؛ سرمدی، ص ۶۱)؛ ۳. یک قطعه به قلم شکسته کتابت خفی ممتاز با رقم و تاریخ ۱۲۲۰ق (اثرآفرینان، همان‌جا؛ بیانی، همان‌جا)؛ ۴. یک قطعه به قلم‌های ثلث و رقاع کتابت خوش از مرقعی در کتابخانه ملک (سرمدی، ص ۶۱)؛ ۵. قطعه‌ای به قلم رقاع خوش، در مجموعه‌ای خصوصی در تهران؛ ۶. قطعه‌ای به قلم نستعلیق جلی، در کتابخانه ملی تهران؛ ۷. رقعهای به قلم نسخ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.

منابع:

- اثرآفرینان، زیر نظر محمدرضا نصیری، ج ۱، ذیل «احمد شاملو»، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۴ش.
بیانی، مهدی، احوال و آثار خوشنویسان، تهران، علمی، ۱۳۶۳ش.
سرمدی، عباس، دانشنامه هنرمندان ایران و جهان اسلام، تهران، هیرمند، ۱۳۸۰ش.

علی اکبر ولایتی ve dğr.; تقویم تاریخ فرهنگ و تمدن اسلام و

ایران (جلد دوم) تهران: انتشارات امیرکبیر، ISAM DN. 260935

0358 Shāmlū, Aḥmad.

[Obra selecta. Inglés-Persa]

The love poems of Ahmad Shamlu / by
Firoozeh Papan-Matin; poems

translated by Firoozeh Papan-Matin
and Arthur E. Lane. - Bethesda, Mar. :
IBEX Publishers, cop. 2005. - 187 p. ;
24 cm

Texto inglés-persa en p. contrapuestas

ISBN 1-58814-037-7

1. Poemas (Irán) I. Papan-Matin,
Firoozeh II. Título.

821.222.1-1"19"

ICMA 4-56067 R. 62780

Shamlu Ahmed

²² *Risale-i Hakkiyye Tercümesi*, vr. 49b.

²³ Müstakimzâde, *Mecellet'ün-Nisâb*, vr. 421.

²⁴ Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-Cevâmî*, s. 261.

²⁵ *Risale-i Hakkiyye Tercümesi*, vr. 49b.

²⁶ Müstakimzâde, *Mecellet'ün-Nisâb*, vr. 421; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-Cevâmî*, s. 261.

²⁷ Abdullah Nidâî, *Risale-i Hakkiyye*, vr. 369. Bu risale tarafımızdan hazırlanarak, Türkçe çevirisi ile birlikte yayınlanmak üzere dir.

²⁸ *Risale-i Hakkiyye Tercümesi*, vr. 38b.

²⁹ Ahmed-i Münzevî, *Fihrist-i Nüşahâ-yı Hattî-yî Fârsî*, Tahran 1349, II/1, s. 1027, 1301.

³⁰ Nidâî'nin şiirleri üzerinde yaptığımız çalışmalar devam etmektedir.

11 KASIM 2002

D.2624

AHMED-İ ŞÂMLU HAYAT HİKÂYESİ VE ESERLER

Hicabi Kırlangıç*

GİRİŞ

Ahmed-i Şâmlu üzerine yazılan kitapların ortak eksikliği, söz konusu çalışmalarda şairin hayat hikâyesi ile ilgili derli toplu bir bilgiye rastlanmayışıdır. Ahmed-i Şâmlu'nun şiiri üzerine çalışmalar yapan araştırmacıların çoğu, şairin hayat hikâyesine hemen hemen hiç değinmeden doğrudan şiir tahlillerine girmektedir. Bu durum, modern şair ya da yazarların hayat hikâyeleri hakkında yeterli bilgilere ulaşmanın zorluğundan kaynaklanmaktadır. İran'da yayımlanan şiir ve anlatı kitaplarının çoğunda kitabın sahibi hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu da araştırmacıların üzerinde çalıştıkları şair ya da yazarın hayat hikâyesine çoğu zaman ulaşamamasına neden olmaktadır. Özellikle de İran dışında İran edebiyatı üzerine araştırma yapan araştırmacılar için bu güçlük daha da artmaktadır.

Ahmed-i Şâmlu'nun kitaplarının hiçbirinde şairin hayat hikâyesine ilişkin ana hatlarıyla da olsa bilgiye rastlanmaması nedeniyle araştırmacılar da şairin hayat hikâyesi konusunu göz ardı etmeyi yeğlemişlerdir. Oysa bu araştırmacıların bir bölümünün şairle zaman zaman görüşme olanağı da olmuştur.

Ahmed-i Şâmlu ile ilgili kitaplardan birini bu genel değerlendirmenin dışında tutmamız gerekmektedir. Sözü ettiğimiz kitap, yazar Asker-i Pâşâî tarafından şairin şiirlerinin okunuşu ve tahlili üzerine yazılmış *Be-nâm-i Heme-i Şi'rhâ-yi To* adını taşıyan iki ciltlik bir çalışmadır¹. Adı geçen çalışmanın I. cildinde şairin hayat hikâyesine ilişkin herhangi bir bölüme rastlanmazken, II. cildinde şairin son eşi Âydâ tarafından kaleme alınan kronolojik ve oldukça ayrıntılı bir hayat hikâyesi verilmiştir. Bu hayat hikâyesinin ardından da şairin hayatına ilişkin olarak onun kendi dilinden bir takım ayrıntılar aktarılmıştır. Ayrıca şairle yapılan bazı söyleşilerde şairin hayatının ayrıntılarına ilişkin bilgilere rastlanmaktadır. Biz burada eşi Âydâ'nın kaleme aldığı ve adı geçen kitapta yer alan kronolojik hayat hikâyesini² kısaltarak vermeyi ve bu hayat hikâyesine Şâmlu'nun kendi dilinden aktarılan kimi ayrıntılarla başka kaynaklardan bazı eklemelerde bulunmayı uygun bulduk. Fakat bundan önce şairin kendi hayatını konu alan bir şiirinden söz etmekte yarar vardır.

Şâmlu, son kitaplarından olan *Medâiyih-i Bisile*'de yer alan "Der Cidâl bâ Hâmûşî" başlıklı uzun şiirinde hayat hikâyesini şairâne bir biçimde özetlemiştir³. Bu şiirden anlaşıldığına göre, şairin soyu Kâbil'den göç eden bir süläleye dayanır. Şair, bu şiirde kabilesinin Türk olduğunu belirtir. Şairin soya-

* Yard. Doç. Dr., A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

BIBLIOGRAPHY

Avery, P., *Modern Iran* (London, 1983); Bahār, Muḥammad Taqī, *Tārīkh-i mukhtaṣar-i ahzāb-i siyāsi-yi Irān* (Tehran, 1357-1363 Sh./1978-1984); Baṣīr al-Dawla Harawī, Riḍā, *Du sāṭ rawābit-i mahramāna-yi Ahmad Shāh wa siḡarat-i Shūrawī*, ed. Majīd Tafriṣhī (Tehran, 1372 Sh./1993); Dawlatābādī, Yahyā, *Hayāt-i Yahyā* (Tehran, 1361 Sh./1982); Furūghī, Muḥammad ‘Alī, *Maqālāt* (Tehran, 1354 Sh./1975); Hidāyat, Mahdī Qulī, *Khāṭirāt wa khāṭarāt* (Tehran, 1344 Sh./1965); Ittiḡadiyya, Manṣūra, *Ahzāb-i siyāsi dar majlis-i siwṣum* (Tehran, 1371 Sh./1992); idem, *Paydāyish wa taḡawwul-i ahzāb-i siyāsi-yi Mashrūṭiyyat* (Tehran, 1361 Sh./1982); Kaṣrawī, Ahmad, *Tārīkh-i ḡidāh-sālah-yi Azarbāyjan* (Tehran, 1353 Sh./1974); *Kitāb-i sabz*, ed. Riḍā Qulī Nizām Māfi (Tehran, 1363 Sh./1984); Makkī, Husayn, *Tārīkh-i bist-sālah-yi Irān* (Tehran, 1325 Sh./1946); Malikzādah, Mahdī, *Tārīkh-i Mashrūṭiyyat-i Irān* (Tehran, 1363 Sh./1984); Mas‘ūd Anṣārī, ‘Abd al-Ḥusayn, *Zindahgāni-yi man wa nigāhā bi tārīkh-i mu‘āṣir-i Irān* (Tehran, n.d.); Moberly, F. J., *Operations in Persia, 1914-1919*, ed. G. M. Bayliss (London, 1987); Nusrat al-Dawla Firūz, *Majmū‘a-yi mukātabāt, asnād, khāṭirāt*, ed. Manṣūra Ittiḡadiyya and Sīrūs Sa‘dwardiyyān (Tehran, 1369 Sh./1990); Olson, W. J., *Anglo-Iranian Relations during World War I* (London, 1984); *Ra‘d* (newspaper), ed. Diyā‘ al-Dm Ṭabāṭabā‘ī, 6, no. 33 (16 Muḡarram 1333/5 December 1914), pp. 1-2; Rahīmzādah Ṣafawī, ‘Alī Aṣghar, *Asrār-i suqūt-i Ahmad Shāh*, ed. Bahman Dihgān (Tehran 1362 Sh./1983); Sabahi, H., *British Policy in Persia, 1918-1925* (London, 1990); Ṣadr Ḥāshimī, Muḥammad, *Tārīkh-i jarāyid wa majallāt-i Irān* (Iṣfahān, 1364 Sh./1985); Safiri, Floreeda, *Publīs-i janūb-i Irān*, tr. Manṣūra Ittiḡadiyya and Manṣūra Ja‘farī Fishārakī (Tehran 1364 Sh./1985), being a translation of PhD thesis *The South Persian Rifles*, University of Edinburgh, 1976; Shaykh al-Islāmī, Muḥammad Jawād, ‘Ahmad Shāh Qājār’, *EIR*, vol. 1, pp. 657-660; idem, *Simā-yi Ahmad Shāh-i Qājār* (Tehran, 1368 Sh./1989); Shuster, W. M., *The Strangling of Persia* (London, 1912); Sipihr, Ahmad ‘Alī, *Irān dar jang-i buzurḡ* (Tehran, 1336 Sh./1957); Tabrīzī, Jawād, *Asrār-i tārīkhī-yi kamūta-yi mujāzāt* (Tehran, 1362 Sh./1983); *The Times*, ‘The Speech from the Throne Emphasized the Neutrality of Persia’, Issue 40720, 8 December 1914, p. 7; Ullman, Richard H., *Anglo-Soviet Relations 1917-1921*, vol. 3, *The Anglo-Soviet Accord* (Oxford and Princeton, NJ, 1961-1972).

MANSURA ITTIHADIIYYA
TR. FARZIN NEGAHBAN

Ahmad Shāmlū, son of Muḥammad Husayn Shāmlū-yi Mashhadī (d. 1264/1848), a master-calligrapher of the *naskh* script. In addition to the *naskh* script, he also practised all the other well-known scripts and styles, being skilled in *nasta‘liq* and outstanding in *shikastah* (Bayānī, *Aḡwāl*, 1/40). He is considered one of the followers of the style of Ahmad Nayrīzī (q.v.), who perfected the technique of *naskh* (Bayānī, ‘Khaṭṭ’, 1/772). Ahmad was special calligrapher to Muḥammad Walī Mirzā, son of Fath ‘Alī Shāh Qājār, and tutored him in the art of calligraphy. His signature was ‘Ahmad Shāmlū’, followed by such customary phrases of modesty as: ‘ḡaḡr-i ‘uzlat-jū’, ‘ḡhulām-i ‘aqḡdat-khū’ and ‘bandah-yi ikhlās-jū’ (Bayānī, *Aḡwāl*, 1/40, 4/239).

WORKS

A. manuscripts: 1. *Dhakhṡrat al-ākḡira*, a treatise in finest miniature *naskh* script with Persian translation in *nasta‘liq*, dated 1217/1802 (Bayānī, *Aḡwāl*, 1/40, 4/16; Āṭābāy, *Fihrist-i kutub*, 554-556). 2. *Jānamāzī* (miniature size) Qur‘ān, in fine, small *ghubārī naskh* script and an exquisite page opening with ‘by the order of Muḥammad Walī Mirzā-yi Qājār’, signed and dated 1227/1812 (see Fig. 10; Āṭābāy, *Fihrist-i Qur‘ānhā*, 182-183; Bayānī, *Aḡwāl*, 4/16). 3. A copy of the Abū Ḥamza al-Thumālī prayer (*du‘ā-yi Abū Ḥamza-yi Thumālī*) in *naskh* script with the Persian translation in fine *nasta‘liq*, and the margins in fine *shikastah-yi kitābat*, dated 1232/1817 (Āṭābāy, *Fihrist-i kutub*, 332-334; Bayānī, *Aḡwāl*, 4/239). 4. A copy of *Ṣaḡifa Sajjādiyya* in *naskh* script with the Persian translation in excellent, fine *nasta‘liq-i kitābat*, kept in the Bayānī collection in the Iṣfahān Museum of Decorative Arts (Bayānī, *Aḡwāl*, 1/40).

B. *muraqqa‘* (album leaves): Bayānī refers to a large *muraqqa‘* that includes parts of Shāmlū’s works in a private collection, in which ‘he has penned samples

MAKDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN